

ปัจจัยด้านจิตวิทยาและปัจจัยด้านอื่น ๆ

นอกจากปัจจัยด้านเศรษฐกิจสังคมและประชากรซึ่งได้ศึกษามาแล้ว ยังพบว่าปัจจัยด้านอื่น ๆ ซึ่งน่าจะนำมาพิจารณาคด้วย เป็นต้นว่า ความคิดเห็นเกี่ยวกับจำนวนบุตรที่คิดว่าเหมาะสม ความต้องการมีบุตรเพิ่มขึ้น ท่าทีและทัศนคติของสตรีที่มีต่อการวางแผนครอบครัว ซึ่งในบทนี้จะได้พิจารณาว่าลักษณะทางจิตวิทยาและลักษณะอื่น ๆ ดังกล่าวมาแล้ว มีผลต่อการเจริญพันธุ์หรือไม่

๑. ท่าทีเกี่ยวกับการให้กำเนิดบุตรในอนาคต การเจริญพันธุ์สูงเป็นปรากฏการณ์โดยทั่วไปของประเทศเกษตรกรรม แต่มีใ้ค้หมายความว่า คู่สมรสต้องการมีครอบครัวขนาดใหญ่ เพราะจากการสำรวจในประเทศต่าง ๆ เกี่ยวกับขนาดของครอบครัวที่คู่สมรสคิดว่าเหมาะสมนั้น มีขนาดของครอบครัวเล็กกว่าขนาดที่เป็นอยู่จริง และไม่ต้องการมีบุตรเพิ่มขึ้นอีก เช่น ร้อยละ ๗๒ ของสตรีที่เป็นตัวอย่างในอำเภอโพธาราม ไม่ต้องการที่จะมีบุตรต่อไปอีก^{๕๓} ซึ่งสตรีตัวอย่างในอำเภอบางเขนร้อยละ ๗๐ มีความคิดเห็นดังกล่าว^{๕๔} ในการสำรวจความคิดเห็นเกี่ยวกับการวางแผนครอบครัวที่หมู่บ้านปาง อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่าสตรีร้อยละ ๕๕ มีความคิดเกี่ยวกับขนาดครอบครัวที่ดีที่สุดอยู่ในระหว่างการมีบุตรไม่เกิน ๓ - ๔ คน^{๕๕} และในการศึกษาเกี่ยวกับการเจริญพันธุ์ของสตรีมุสลิมในจังหวัดยะลา ผลปรากฏว่า หลังจากมีบุตรคนที่ ๒ แล้ว สตรีร้อยละ ๓๐ ไม่ต้องการมีบุตรเพิ่มขึ้น

^{๕๓} Ibid., p. 532.

^{๕๔}

Donald O. Cowgill, and Others, Family Planning in Bangkok Thailand, (Bangkok : Mahidol University, 1969), p.66.

^{๕๕} เอกวิณ บี. แบคคาเนียล, "รายงานเรื่องการสำรวจเกี่ยวกับความรู้,

ทัศนคติและวิธีปฏิบัติในการป้องกันการปฏิสนธิในประเทศไทย", การสัมมนาทางวิชาการแห่งชาติ เรื่องประชากรของประเทศไทย ครั้งที่ ๓, (พระนคร : กองวิจัยสังคมศาสตร์ สำนักงานสภาวิจัยแห่งชาติ, ๒๕๑๑), หน้า ๓๖๕.

และประมาณครึ่งหนึ่ง (๔๔ %) ของสตรีทั้งหมดไม่ต้องการมีบุตรเพิ่มขึ้น หลังจากให้กำเนิดบุตรคนที่ ๓ แล้ว^{๕๖} สำหรับสตรีอื่นที่อยู่ในกลุ่มอายุ ๓๕ ปีถึง ๔๔ ปี ร้อยละ ๕๓ ไม่ต้องการมีบุตรเพิ่มขึ้น^{๕๗} ส่วนสตรีผู้ที่มีบุตรแล้ว ๓ คน มีเพียงร้อยละ ๕ เท่านั้น ที่ต้องการมีบุตรเพิ่มขึ้น^{๕๘}

ผลของการศึกษาในเขตรอบนอกของประเทศไทยครั้งนี้ พบว่าอัตราส่วนร้อยละของสตรีที่ไม่ต้องการมีบุตรเพิ่ม จะต่ำเพียงร้อยละ ๑๕ เท่านั้น ในกลุ่มสตรีที่ยังไม่มีบุตรที่มีชีวิตอยู่เลย และอัตราส่วนร้อยละของความไม่ต้องการมีบุตรเพิ่มจะเพิ่มขึ้นตามการเพิ่มขึ้นของจำนวนบุตรที่มีชีวิตอยู่ ดังเช่น ร้อยละ ๗๐ ของสตรีที่มีบุตรที่มีชีวิตอยู่แล้ว ๓ - ๔ คน ไม่ต้องการมีบุตรเพิ่มขึ้นอีก ร้อยละ ๔๖ สำหรับผู้ที่มีบุตรอยู่แล้ว ๕ - ๖ คน และสตรีที่มีบุตรอยู่แล้วตั้งแต่ ๗ คนขึ้นไป ที่ไม่ต้องการมีบุตรเพิ่มอีก มีสูงถึงร้อยละ ๕๗ (ตารางที่ ๑๗) แสดงให้เห็นว่า สตรีที่มีบุตรอยู่แล้วเป็นจำนวนมาก จะไม่ต้องการมีบุตรเพิ่มขึ้นอีก ทั้งนี้อาจเนื่องจากสตรีดังกล่าวมีสุขภาพไม่ดีจึงไม่คิดที่จะมีบุตรเพิ่มอีก หรืออีกประการหนึ่งอัตราการตายของทารกในปัจจุบันได้ลดลงมาก จึงไม่มีความจำเป็นที่จะต้องมีบุตรหลายคนเพื่อไว้ถ้าบุตรตาย และหากพิจารณาในแต่ละกลุ่มอายุก็จะเห็นว่าอัตราส่วนร้อยละของความไม่ต้องการมีบุตรเพิ่มจะสูงขึ้นตามจำนวนบุตรที่มีชีวิตอยู่ที่เพิ่มขึ้นตามลำดับ

เมื่อพิจารณาความต้องการมีบุตรเพิ่มขึ้นของสามี ก็จะพบว่าอัตราส่วนร้อยละของสามีที่ไม่ต้องการมีบุตรเพิ่ม จำแนกตามกลุ่มอายุของภรรยาและบุตรที่มีชีวิตอยู่ จะเป็นไปทำนองเดียวกับความคิดเห็นของภรรยา กล่าวคืออัตราส่วนร้อยละของสามีที่ไม่ต้องการมีบุตร

^{๕๖} Soontaree Suvipakit, A Pilot Study of Family Health In Thai-Muslim Communities in South Thailand, Bangkok : National Research Council, 1969), p. 14.

^{๕๗} William A. Morrison, "Attitudes Of Females Toward Family Planning In A Matharashtrian Village, "The Milbank Memorial Fund Quarterly, XXXI : 1(1957), p. 70.

^{๕๘} Japan, The Population Problems Research Council, op. cit., p. 60.

ตารางที่ ๑๓ อัตราส่วนร้อยละของสตรีที่ไม่ต้องการมีบุตรเพิ่ม จำแนกตามอายุ และจำนวนบุตรที่มีชีวิตในปัจจุบัน

อายุ	จำนวนบุตรที่มีชีวิตอยู่ในปัจจุบัน				
	๐	๑ - ๒	๓ - ๔	๕ - ๖	๗ ⁺
ทุกอายุ	๑๕.๒ (๖๖)	๓๖.๐ (๒๕๓)	๓๐.๐ (๒๓๓)	๘๖.๑ (๒๐๑)	๙๓.๑ (๑๓๖)
๑๕ - ๑๙	๑๐.๕ (๑๙)	๔๐.๙ (๒๒)	-	-	-
๒๐ - ๒๔	๔.๐ (๒๕)	๓๕.๓ (๙๘)	๖๔.๓ (๑๔)	-	-
๒๕ - ๒๙	-	๓๑.๒ (๖๔)	๖๒.๐ (๓๑)	๘๔.๖ (๑๓)	-
๓๐ - ๓๔	๑๑.๑ (๕)	๓๙.๔ (๓๓)	๖๔.๔ (๓๓)	๙๑.๑ (๕๖)	๑๐๐.๐ (๕)
๓๕ - ๓๙	๕๓.๑ (๓)	๒๙.๒ (๒๔)	๘๔.๔ (๔๕)	๘๒.๒ (๓๓)	๑๐๐.๐ (๕๓)
๔๐ - ๔๔	๓๓.๓ (๖)	๕๘.๓ (๑๒)	๘๒.๘ (๒๙)	๘๓.๕ (๕๖)	๙๕.๘ (๓๒)
๔๕ - ๔๙	-	-	-	-	-
๕๐ - ๕๔	-	-	-	-	-
๕๕ ⁺	-	-	-	-	-

เพิ่มจะสูงขึ้นตามจำนวนบุตรที่มีชีวิตอยู่ที่เพิ่มขึ้น (ตารางที่ ๑๘) สามีของสตรีรวมทุกอายุที่ไม่มีบุตรเลยร้อยละ ๘๐ ไม่ต้องการมีบุตรเพิ่มอีกสำหรับผู้ที่ไม่มีบุตร ๓ - ๔ คน ร้อยละ ๗๓ ไม่ต้องการมีบุตรเพิ่มต่อไปอีก สำหรับผู้ที่ไม่มีบุตร ๕ - ๖ คน อัตราส่วนร้อยละของผู้ที่ไม่ต้องการมีบุตรเพิ่มอีกได้ทวีสูงขึ้นไปจนเป็นร้อยละ ๘๗ และผู้ที่ไม่มีบุตรตั้งแต่ ๗ คนขึ้นไป ไม่ต้องการมีบุตรเพิ่มสูงถึงร้อยละ ๙๑ และมีแนวโน้มเช่นนี้ปรากฏในทุกกลุ่มอายุ

เนื่องจากค่านิยมทางสังคมของประเทศต่าง ๆ ในเอเชีย ถือว่าบุตรชายเป็นสิ่งที่พึงปรารถนาอย่างยิ่ง ครอบครัวที่ยังไม่มีบุตรชายจะมีแนวโน้มที่จะให้กำเนิดบุตรต่อไปเรื่อย ๆ จนกว่าจะมีบุตรชาย จากการวิจัยครั้งนี้ ปรากฏว่าอัตราส่วนร้อยละของสตรีที่ไม่ต้องการมีบุตรเพิ่มจะสูงขึ้นตามการเพิ่มขึ้นของจำนวนบุตรชายที่มีชีวิตอยู่ ดังเช่น จากการพิจารณาโดยไม่ตองคำนึงถึงอายุของสตรี จะพบว่าผู้ที่ไม่มีบุตรชายเลยไม่ต้องการบุตรเพิ่มเพียงร้อยละ ๒๘ และอัตราส่วนร้อยละของสตรีที่ไม่ต้องการมีบุตรเพิ่มจะสูงขึ้นเป็นร้อยละ ๖๔ สำหรับผู้ที่ไม่มีบุตรชายอยู่แล้ว ๑ - ๒ คน ร้อยละ ๘๗ สำหรับสตรีที่มีบุตรชาย ๓ - ๔ คน และอัตราส่วนร้อยละของสตรีที่ไม่ต้องการมีบุตรเพิ่มจะสูงถึงร้อยละ ๙๔ ในกลุ่มผู้ที่ไม่มีบุตรชาย ๕ - ๖ คน และหากพิจารณาในแต่ละหมวด ก็มีแนวโน้มเป็นไปในทำนองเดียวกัน (ตารางที่ ๑๙)

นอกจากนี้ ยังได้ศึกษาถึงขนาดครอบครัวที่สตรีปรารถนา โดยตั้งคำถามว่า "สมมติว่าท่านเพิ่งแต่งงานใหม่ ๆ และท่านสามารถเลือกจะมีบุตรกี่คนก็ได้ ท่านคิดว่าจะมีบุตรกี่คนจึงจะเหมาะสมที่สุด จำนวนบุตรที่ได้จากการตอบคำถามดังกล่าวแล้วโดยเฉลี่ย ไม่แตกต่างจากจำนวนบุตรที่สตรีเหล่านั้นมีอยู่แล้วจริง ๆ ในขณะนี้ (ตารางที่ ๒๐) คือ ๓.๕ และ ๓.๖ คน สำหรับจำนวนบุตรที่คิดว่าเหมาะสมที่สุดและจำนวนบุตรที่มีอยู่จริงขณะนี้ตามลำดับ และหากพิจารณาในแต่ละหมวดอายุแล้ว จำนวนบุตรที่กลุ่มสตรีอายุน้อยเห็นว่า กำลังเหมาะสมที่สุดนั้น มากกว่าจำนวนบุตรที่สตรีกลุ่มนี้มีอยู่ในขณะนี้ ดังเช่น สตรีอายุ ๒๐ ถึง ๒๔ ปี คิดว่าบุตร ๒.๕ คนเหมาะสมที่สุด ในขณะที่มีบุตรอยู่แล้วจริง ๆ เพียง ๑.๔ คน แต่ในกลุ่มสตรีที่มีอายุเกิน ๓๐ ปีแล้ว จำนวนบุตรที่สตรีเหล่านั้นคิดว่าเหมาะสมที่สุด น้อยกว่าจำนวนบุตรที่สตรีกลุ่มสูงอายุนี้อยู่จริง ดังเช่นสตรีในหมวดอายุ ๔๐ - ๔๕ ปี มีบุตรอยู่จริง ๕.๖ คน แต่คิดว่าบุตรเพียง ๔.๔ คน เหมาะที่สุด

ตารางที่ ๑๘ อัตราส่วนร้อยละของสมาชิกที่ไม่คงมีบุตรเพิ่ม จำแนกตามอายุของภรรยา และจำนวนบุตรที่มีชีวิตอยู่ในปัจจุบัน

อายุ	จำนวนบุตรที่มีชีวิตอยู่ในปัจจุบัน				
	๐	๑ - ๒	๓ - ๔	๕ - ๖	๗ ⁺
ทุกอายุ	๓๙.๕ (๓๘)	๔๙.๒ (๑๓๕)	๗๒.๙ (๒๓๖)	๘๖.๗ (๒๑๘)	๙๑.๓ (๑๙๕)
๑๕ - ๑๙	-	๓๓.๓ (๙)	-	-	-
๒๐ - ๒๔	๘.๓ (๑๒)	๔๓.๙ (๔๑)	๕๔.๕ (๑๑)	-	-
๒๕ - ๒๙	-	๔๖.๓ (๔๑)	๖๓.๐ (๕๔)	๘๓.๓ (๑๒)	-
๓๐ - ๓๔	-	๔๘.๑ (๒๗)	๗๒.๗ (๕๕)	๘๔.๘ (๔๖)	๘๕.๗ (๗)
๓๕ - ๓๙	๔๒.๘ (๗)	๕๗.๔ (๑๙)	๗๕.๐ (๔๔)	๘๙.๕ (๕๗)	๙๖.๑ (๕๑)
๔๐ - ๔๔	๕๗.๒ (๗)	๕๔.๕ (๑๑)	๘๗.๐ (๒๓)	๗๙.๒ (๕๓)	๘๙.๓ (๕๖)
๔๕ - ๔๙	-	๕๗.๙ (๑๙)	๘๑.๘ (๒๒)	๙๐.๙ (๒๒)	๘๔.๒ (๓๘)
๕๐ - ๕๔	๖๖.๗ (๖)	-	๗๘.๙ (๑๙)	๙๔.๑ (๑๗)	๙๕.๖ (๒๓)
๕๕ ⁺	-	๖๒.๕ (๘)	๗๕.๐ (๘)	๑๐๐.๐ (๑๑)	๙๔.๗ (๑๙)

ตารางที่ ๑๕ อัตราส่วนร้อยละของสตรีที่ไม่ต้องการมีบุตรเพิ่ม จำแนกตามอายุและจำนวนบุตรชายที่มีชีวิตอยู่ในปัจจุบัน

อายุ	จำนวนบุตรชายที่มีชีวิตอยู่ในปัจจุบัน				
	๐	๑ - ๒	๓ - ๔	๕ - ๖	๗
ทุกอายุ	๒๘.๔ (๑๙๗)	๖๔.๐ (๔๑๙)	๘๖.๘ (๒๑๒)	๙๓.๕ (๖๒)	-
๑๕ - ๑๙	๒๔.๖ (๒๙)	๓๓.๓ (๑๒)	-	-	-
๒๐ - ๒๔	๒๓.๑ (๖๕)	๓๙.๑ (๖๙)	-	-	-
๒๕ - ๒๙	๒๗.๕ (๔๐)	๕๐.๐ (๑๐๐)	๖๓.๖ (๑๔)	-	-
๓๐ - ๓๔	๑๕.๔ (๒๖)	๗๑.๓ (๑๐๑)	๘๔.๔ (๔๕)	-	-
๓๕ - ๓๙	๓๘.๑ (๒๑)	๗๗.๙ (๘๖)	๘๗.๗ (๖๕)	๑๐๐.๐ (๓๒)	-
๔๐ - ๔๔	๖๑.๕ (๑๓)	๘๐.๗ (๕๗)	๙๓.๕ (๗๗)	๘๘.๕ (๒๖)	-
๔๕ - ๔๙	-	-	-	-	-
๕๐ - ๕๔	-	-	-	-	-
๕๕ ⁺	-	-	-	-	-

และจากการศึกษาเปรียบเทียบกับสตรีในอำเภอโพธาราม ก็จะพบว่าจำนวนบุตรที่มีอยู่จริงกับจำนวนบุตรที่คิดว่าเหมาะที่สุด ของสตรีในเขตชนบทไทยจากการวิจัยครั้งนี้ มีแนวโน้มคล้ายคลึงกับสตรีในอำเภอโพธาราม ซึ่งสรุปได้ว่า สตรีไทยในเขตชนบทที่มีอายุน้อย และยังมีบุตรไม่มากปรารถนาที่จะมีบุตรมากกว่าที่มีอยู่แล้วจริง ๆ ในขณะนี้ ในขณะที่เดียวกันจำนวนบุตรที่คิดว่าเหมาะสมที่สุดจะน้อยกว่าจำนวนบุตรที่มีอยู่จริง สำหรับสตรีในกลุ่มสูงอายุ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่ากลุ่มสตรีดังกล่าวมีบุตรหลายคน ทำให้รู้สึกว่าเป็นภาระในการเลี้ยงดูอบรม จึงต้องการมีบุตรน้อยกว่าที่มีอยู่จริงในขณะนี้

ตารางที่ ๒๐ จำนวนบุตรที่มีอยู่จริงขณะนี้โดยเฉลี่ย และจำนวนบุตรที่คิดว่ากำลังเหมาะที่สุดโดยเฉลี่ยต่อมารดาหนึ่งคน จำแนกตามอายุของสตรี, โครงการวิจัยต่อเนื่องระยะยาว ๆ และโพธาราม

อายุ	จำนวนบุตรที่มีอยู่จริงขณะนี้		จำนวนบุตรที่คิดว่ากำลังเหมาะที่สุด	
	โครงการวิจัยต่อเนื่องระยะยาว	โพธาราม ๒๕๐๘	โครงการวิจัยต่อเนื่องระยะยาว ๆ	โพธาราม ๒๕๐๘
ทุกอายุ	๓.๖	๓.๘	๓.๙	๓.๘
๒๐ - ๒๔	๑.๔	๑.๓	๒.๕	๒.๘
๒๕ - ๒๙	๒.๖	๒.๖	๔.๐	๓.๔
๓๐ - ๓๔	๓.๗	๓.๗	๓.๙	๓.๖
๓๕ - ๓๙	๔.๙	๔.๖	๔.๕	๔.๑
๔๐ - ๔๔	๕.๖	๕.๒	๔.๔	๔.๒

* อามอส เอช ฮอลีย์ และวิศิษฐ์ ประจวบเหมาะ, "การขยายตัวของครอบครัวในอำเภอโพธาราม" การสัมมนาทางวิชาการแห่งชาติ เรื่องประชากรของประเทศไทย ครั้งที่ ๒, หน้า ๓๖๔.

๒. ความรู้ ทศนคติ และการปฏิบัติเกี่ยวกับการวางแผนครอบครัว เนื่องจากสตรีเป็นจำนวนมากในประเทศต่าง ๆ ไม่ต้องการมีบุตรต่อไปอีก และปรารถนาที่จะมีครอบครัวขนาดปานกลาง จึงทำให้เข้าใจว่าอาจมีสตรีเป็นจำนวนมากที่คิดหาวิธีใดวิธีหนึ่งมาปฏิบัติ เพื่อจำกัดขนาดครอบครัว ในการสำรวจจึงมีข้อสอบถามเกี่ยวกับข้อคิดเห็นและท่าทีในเรื่องนี้ จากการวิจัยในอำเภอโพธาราม พบว่าร้อยละ ๕๓ ของสตรีตัวอย่าง เห็นด้วยกับการที่คู่สมรสจะใช้วิธีป้องกันไม่ให้มีบุตรมากเกินไป สตรีร้อยละ ๕๕ อยากจะกระทำอย่างหนึ่งอย่างใดเพื่อจะจำกัดการมีบุตรของตน และ ๒ ใน ๓ ของสตรีตัวอย่าง มีความประสงค์อยากจะได้ความรู้เกี่ยวกับการจำกัดขนาดของครอบครัว^{๕๕} ส่วนการวิจัยที่จังหวัดยะลาร้อยละ ๗๕ ของสตรีเห็นด้วยกับการใช้วิธีป้องกันไม่ให้ตั้งครรภ์ถี่เกินไป และสตรีร้อยละ ๓๖ ต้องการจะใช้วิธีใดวิธีหนึ่งเพื่อจำกัดการมีบุตรของตนในอนาคต^{๖๐} สำหรับสตรีตัวอย่างในเขตอำเภอบางเขนร้อยละ ๗๑ เห็นด้วยกับการใช้วิธีป้องกันไม่ให้มีบุตรมาก^{๖๑} ส่วนสตรีอินทรี ร้อยละ ๗๒ ที่มีบุตรแล้ว ๕ คน เห็นด้วยกับการใช้วิธีป้องกันการตั้งครรภ์ถี่เกินไป^{๖๒} จากการสำรวจที่ฟิลิปปินส์เมื่อปี ๑๙๖๔ พบว่าสตรีตัวอย่างของเมืองทิวี ร้อยละ ๘๖ เห็นด้วยกับการใช้วิธีป้องกันไม่ให้มีบุตรมากเกินไป ร้อยละ ๒๓ มีความรู้เกี่ยวกับวิธีป้องกันการตั้งครรภ์ และร้อยละ ๒๓ กำลังใช้วิธีใดวิธีหนึ่ง เมื่อเทียบกับสตรีตัวอย่างในเมืองมิเอเกา เมื่อปี ๑๙๖๖ แล้ว พบว่าร้อยละ ๕๒ เห็นด้วยกับการที่คู่สมรสจะใช้วิธีป้องกันไม่ให้มีการตั้งครรภ์ถี่มากร้อยละ ๕๓ มีความรู้เกี่ยวกับการวางแผนครอบครัว และร้อยละ ๒๔ กำลังปฏิบัติอยู่^{๖๓} ในการศึกษาเปรียบเทียบระหว่างสตรีอเมริกันผิวขาว และสตรีนิโกรในเรื่องทัศนคติเกี่ยวกับการวางแผนครอบครัว พบว่าสตรีผิวขาวร้อยละ ๗๗ เห็นด้วยกับการวางแผนครอบครัว ส่วนสตรีนิโกรเห็นด้วยถึงร้อยละ ๘๗^{๖๔}

^{๕๕}Hawley, and Prachuabmoh, op. cit., p. 538.

^{๖๐}Suvipakit, op. cit., p. 23.

^{๖๑}Cowgill, and Others, op. cit., p. 66.

^{๖๒}Morrison, op. cit., p. 79.

^{๖๓}Concepcion, and Flieger, op. cit., p. 45.

^{๖๔}Annie O. Blair, "A Comparison of Negro and White Fertility Attitudes," Sociological Contribution To Family Planning, (Chicago : The University of Chicago Press, 1966). p. 7.

สำหรับข้อมูลที่ใจในการศึกษาครั้งนี้ แสดงให้เห็นว่ากลุ่มสตรีที่ไม่มีบุตรเลย และมีบุตรเพียง ๑ - ๒ คน มีอัตราส่วนร้อยละของความไม่เห็นด้วยกับการวางแผนครอบครัว สูงกว่าผู้ที่ที่มีบุตรแล้ว ขนาดปานกลางคือ ๓ - ๔ คน (ดูตารางที่ ๒๑) และแนวโน้มเช่นนี้ จะปรากฏในทุกกลุ่มอายุ ทั้ง เช่นสตรีในกลุ่มอายุ ๒๐ ถึง ๒๕ ปี ที่มีบุตรเกิดรอด ๑ - ๒ คน มีอัตราส่วนร้อยละของความไม่เห็นด้วยการใช้วิธีป้องกันปฏิสนธิสูงกว่าสตรีที่มีบุตร เกิดรอด ๓ - ๔ คน ถึงเท่าตัว และสตรีในกลุ่มสูงอายุ ที่กำลังผ่านเข้าสู่วัยที่จะหมดความสามารถในการให้กำเนิดบุตร คืออายุ ๔๐ ถึง ๔๔ ปี และ สตรีที่ผ่านพ้นวัยให้กำเนิดบุตรแล้ว (๔๕ ปีขึ้นไป) ที่มีบุตร เกิดรอด ๑ - ๒ คน มีอัตราส่วนร้อยละของความไม่เห็นด้วยกับการใช้วิธีป้องกันปฏิสนธิ สูงกว่าร้อยละ ๕๐ ในขณะที่สตรีในกลุ่มซึ่งมีบุตร เกิดรอด ๓ - ๔ คน มีความคิดไม่เห็นด้วยเพียง ร้อยละ ๕๐ ถึง ๗๐ เท่านั้น ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่าสตรีที่มีบุตรน้อยยังปรารถนาที่จะมี บุตรอีก แม้ว่าตนเองจะหมดความสามารถที่จะให้กำเนิดบุตร ได้แล้ว

เมื่อพิจารณาเกี่ยวกับการใช้วิธีป้องกันปฏิสนธิในหมู่สตรีที่มีบุตร เกิดรอดจำนวน ต่าง ๆ กัน พบว่า สตรีที่มีบุตร เกิดรอด ๓ - ๔ คน ในทุกกลุ่มอายุ มีอัตราส่วนร้อยละของการ ใช้วิธีวางแผนครอบครัวสูงกว่า ผู้ที่มีบุตร เกิดรอดเพียง ๑ - ๒ คน และกลุ่มผู้ที่มีบุตร เป็น จำนวนมาก (ดูตารางที่ ๒๒) และเป็นที่น่าสนใจเกี่ยวกับ สตรีในหมวดอายุ ๓๐ ถึง ๓๔ ปี ซึ่งมี บุตร เกิดรอดตั้งแต่ ๗ คนขึ้นไป มีอัตราส่วนร้อยละของการใช้วิธีป้องกันปฏิสนธิสูงถึงร้อยละ ๒๖ คงสืบเนื่องมาจากสตรีดังกล่าวมีบุตร เป็นจำนวนมากแล้ว จึงไปผ่าตัดทำหมันเพื่อไม่ให้มีบุตรอีก และจากตารางที่ ๒๑ ก็ยืนยันได้ว่า สตรีในหมวดอายุดังกล่าวมีเพียงร้อยละ ๑๕ ที่ไม่เห็นด้วย กับการคุมกำเนิด

ตารางที่ ๒๑ อัตราส่วนร้อยละของสตรีที่ไม่เห็นด้วยกับการใช้วิธีป้องกันปฏิสนธิ จำแนกตามอายุและจำนวนบุตร เกิดรอด

อายุ	จำนวนบุตร เกิดรอด				
	๐	๑ - ๒	๓ - ๔	๕ - ๖	๗ ⁺
ทุกอายุ	๕๐.๕ (๘๔)	๔๙.๐ (๒๘๖)	๓๖.๔ (๒๖๔)	๓๘.๕ (๒๕๗)	๔๖.๖ (๓๘๐)
๑๕ - ๑๙	๓๓.๓ (๑๘)	๓๓.๓ (๒๗)	-	-	-
๒๐ - ๒๔	๒๐.๐ (๒๕)	๔๒.๔ (๙๒)	๒๑.๐ (๑๙)	-	-
๒๕ - ๒๙	๕๘.๓ (๑๒)	๔๙.๒ (๖๓)	๒๐.๓ (๗๔)	๑๙.๑ (๒๑)	-
๓๐ - ๓๔	๕๐.๐ (๖)	๒๗.๓ (๓๓)	๕๐.๓ (๕๗)	๒๖.๑ (๖๕)	๑๙.๐ (๒๑)
๓๕ - ๓๙	๕๐.๐ (๕)	๕๒.๒ (๒๓)	๒๓.๐ (๓๙)	๒๒.๑ (๕๗)	๒๕.๓ (๕๑)
๔๐ - ๔๔	๒๘.๖ (๗)	๘๑.๘ (๑๑)	๕๒.๔ (๒๑)	๒๕.๐ (๖๐)	๓๑.๓ (๑๐๔)
๔๕ - ๔๙	-	๘๕.๐ (๒๐)	๕๗.๑ (๒๘)	๖๐.๗ (๒๘)	๕๒.๒ (๖๙)
๕๐ - ๕๔	๑๐๐.๐ (๕)	๘๕.๗ (๗)	๗๒.๗ (๑๑)	๖๖.๗ (๒๑)	๕๙.๓ (๕๙)
๕๕ ⁺	๖๐.๐ (๕)	๘๐.๐ (๑๐)	๖๖.๗ (๑๕)	๕๐.๐ (๒๔)	๕๖.๑ (๕๗)

ตารางที่ ๒๒ อัตราส่วนร้อยละของสตรีที่กำลังใช้วิธีป้องกันปฏิสนธิจำแนกตามอายุ และจำนวนบุตร เกิดรอด

อายุ	จำนวนบุตร เกิดรอด				
	๐	๑ - ๒	๓ - ๔	๕ - ๖	๗ ⁺
ทุกอายุ	-	๗.๑(๒๑๒)	๑๔.๕(๒๖๒)	๑๔.๕(๒๐๐)	๑๑.๑(๒๔๔)
๑๕ - ๑๙	-	-	-	-	-
๒๐ - ๒๔	-	๔.๐(๑๐๑)	๑๔.๓ (๒๑)	-	-
๒๕ - ๒๙	-	๗.๘ (๖๔)	๑๕.๘ (๗๖)	๔.๐ (๒๕)	-
๓๐ - ๓๔	-	๑๔.๓ (๓๕)	๑๓.๒ (๖๘)	๑๗.๔ (๖๙)	๒๕.๘ (๒๗)
๓๕ - ๓๙	-	-	๒๓.๘ (๔๒)	๑๑.๓ (๖๑)	๑๔.๐(๑๐๐)
๔๐ - ๔๔	-	๘.๓ (๑๒)	๑๔.๓ (๒๑)	๒๐.๐ (๔๕)	๕.๑(๑๑๗)
๔๕ - ๔๙	-	-	๒.๙ (๓๔)	-	-
๕๐ - ๕๔	-	-	-	-	-
๕๕ ⁺	-	-	-	-	-